

Länstyrelsen
Norrbotten

Yttrande

1 (17)

Datum
2024-01-24

Diarienummer
7215-2022
Anläggningsnr
2584 114

Mark- och miljödomstolen
mmd.umea@dom.se
Domare 2:7

UMEÅ TINGSRÄTT
Domare 2:7

INKOM: 2024-01-24
MÅLNR: M 954-22
AKTBIL: 341

Copperstone Viscaria AB:s ansökan om tillstånd enligt miljöbalken till gruvverksamhet vid Viscaria, Kiruna kommun

Mål nr M 954-22

Mark- och miljödomstolen har genom kungörelse den 24 maj 2023 (aktbilaga 135) berett länstyrelsen möjlighet att yttra sig över Copperstone Viscaria AB:s, nedan kallat bolaget, ansökan i ovan rubricerat mål.

Länstyrelsen har yttrat sig den 4 oktober 2023, genom vilket myndigheten har förklarat att det inte är möjligt att ta ställning till den sökta verksamhetens tillåtlighet. Detta på grund av avsaknad av för frågans bedömning vissa betydelsefulla uppgifter och att bolaget därför behöver komplettera ansökningshandlingarna. Bolaget har därefter kompletterat ansökningshandlingarna den 10 november 2023 och nu senast den 16 januari 2024 (aktbilaga 333).

Efter medgivet anstånd med att avge slutligt yttrande vill länstyrelsen anföra följande.

Inställning

Tillåtlighet

Dagbrottsbrytning i samtliga malmzoner

Länstyrelsen avstyrker sökt verksamhet utgåendes från bolagets inställning *i första hand* i fråga om att tillståndet ska medge både dagbrottsbrytning i samtliga malmzoner. Den genom förstahandsinställningen sökta verksamhetens påverkan och effekter på människors hälsa och miljön kan med förstahandsinställningen inte anses vara tillåtlig. Detta framför allt

på grund av risken för menliga direkta effekter både på den inom D-zonen belägna fridlysta växten myrbräcka, samt på Natura 2000-området Rautas fjällurskog med därtill hörande livsmiljö.

Det kan därutöver inte uteslutas att förstahandsinställningen ger upphov till inte obetydliga menliga effekter på det allmänna rennäringssintresset, som gör att tillåtligheten kan ifrågasättas även av det skälet. Det är inte endast fråga om direkta effekter som följer av förstahandsinställningen, utan även indirekta och kumulativa effekter som avses på det allmänna rennäringssintresset.

Länsstyrelsen bedömer att det av bolaget redovisade utsläppen till vatten enligt utsläppsscenario 1 (orenat bräddvatten till recipient) inte är tillåtlig.

Enbart underjordsbrytning i D-zonen och dagbrottsbrytning

Länsstyrelsen tillstyrker sökt verksamhet utgåendes från bolagets justerade inställning, att i *andra hand* begränsa den sökta verksamheten till att enbart få bedriva underjordsbrytning i den så kallade D-zonen och även dagbrottsbrytning i A- och B-zonerna, under förutsättning att sökt tillstånd förenas med de villkor som anges under rubriken villkor nedan.

Länsstyrelsen bedömer att det av bolaget redovisade utsläppen till vatten enligt utsläppsscenario 2 och 3 är tillåtlig med villkoren nedan.

Den genom andrahandsinställningen sökta verksamhetens påverkan och effekter på människors hälsa och miljön kan således anses vara tillåtlig, däribland med avseende på artskydd, miljö kvalitetsnorm för vatten (MKN) enligt 5 kap. 4 § miljöbalken, rennäringen enligt 2 kap. miljöbalken och givet länsstyrelsens uppfattning att tillstånd krävs beträffande Natura 2000-områdena för Pahtajoki (Torne- och Kalix älvsystem) respektive för Rautas fjällurskog, med följande villkor.

Villkor

- Brytning i D-zonen får endast ske genom underjordsbrytning,
- Rening av utsläpp till vatten, medelst uranrening ska installeras och tillämpas från och med att tillståndet har tagits i anspråk.

- Verksamhetens utsläpp av överskottsvatten under såväl avvattnings- som driftfas, med undantag för vatten för bräddning (bypass reningsanläggning), ska genomgå rening med föreslagen sandfiltrering och jonbytesteknik, eller andra tekniker med motsvarande reningsgrad, innan det släpps till recipient. Halterna får som månadsmedelvärde, respektive maximal halt inte överskrida följande begränsningsvärden.

Ämne	Halt avvattning (månadsmedel)	Halt drift (månadsmedel)	Maximal halt (avvattning och drift)
Kobolt*	5 µg/l	1 µg/l	
Koppar*	5 µg/l	3 µg/l	12 µg/l
Nickel*	5 µg/l	3 µg/l	30 µg/l
Zink*	10 µg/l	2 µg/l	20 µg/l
Uran*	5 µg/l	1 µg/l	10 µg/l
Suspenderade ämnen	10 mg/l	10 mg/l	

* Avser lösta halter filtrerade med 0,45 µm filter.

Kontroll av villkorens efterlevnad ska göras med stickprov minst två gånger per vecka i samband med utsläpp till recipient. Analys ska ske av individuella prover.

- Verksamhetens utsläpp av överskottsvatten under såväl avvattnings- som driftfas, inklusive vatten för bräddning (bypass reningsanläggning), får som begränsningsvärde på årsbasis förslagsvis inte överskrida följande totalmängder.

Ämne	Mängd (årsbasis)
Kobolt	10 kg
Koppar	20 kg
Nickel	25 kg

Zink	80 kg
Uran	10 kg

För bräddflödet (bypass-flödet) ska kontroll av villkorets efterlevnad göras med flödesmätning samt provtagning varje dag som vatten bräddas. Analys ska ske av individuella prover, och avser lösta halter filtrerade med 0,45 µm filter.

För reningsflödet ska kontroll av villkorens efterlevnad göras med stickprov minst två gånger per vecka i samband med utsläpp till recipient. Analys ska ske av individuella prover.

- Verksamhetens utsläpp av överskottsvatten under såväl avvattnings- som driftfas, som ska pumpas till övre delen av vattendraget Pahtajoki (uppströms sjön Luossajärvis utloppskanal) ska genomgå rening. Halten uran får som begränsningsvärde och maximalhalt förslagsvis inte överskrida 0,3 µg/l (löst halt filtrerade med 0,45 µm filter).

Länsstyrelsen föreslår att frågan om vilka slutliga villkor som ska gälla för utsläpp till vatten för ämnena nitratkväve, ammoniakkväve, totalfosfor, sulfat och xantat skjuts upp under en provotid under vilken bolaget ska utföra följande utredning:

- U1. Bolaget ska utreda de tekniska, miljömässiga och ekonomiska förutsättningarna att begränsa verksamhetens utsläpp till vatten. Utredningen ska omfatta förslag på slutliga villkor för nitratkväve, ammoniakkväve, totalfosfor, sulfat och xantat uttryckta som månadsmedelvärden. Utredningen ska i sin helhet ske i samråd med tillsynsmyndigheten. Resultaten av utredningen ska ges in till mark- och miljödomstolen senast tre år efter det att tillståndet har vunnit laga kraft.

Under provotiden ska följande provisoriska föreskrift gälla:

- P1. Verksamhetens utsläpp av överskottsvatten under såväl avvattnings- som driftfas, med undantag för vatten för bräddning, ska genomgå rening med föreslagen MBBR-teknik och fosforfällning, eller andra tekniker med motsvarande reningsgrad, innan det släpps till recipient. Till dess att annat bestäms får halterna i renat överskottsvatten som släpps ut till recipient som begränsningsvärde inte överskrida följande värden.

Ämne	Halt (månadsmedel)
Nitratkväve (NO ₃ -N)	7,5 mg/l
Ammoniakkväve (NH ₃ -N)	
Totalfosfor (tot-P)	0,2 mg/l
Sulfat	300 mg/l
Xantat	

Kontroll av villkorens efterlevnad ska göras med två stickprov i veckan på respektive reningsflöde och bräddflöde (bypassflöde) och analys ska ske av individuella prover.

- Givet länsstyrelsens uppfattning att Natura 2000-tillstånd både krävs och söks, nu såvitt avser Rautas fjällurskog, anser länsstyrelsen utöver det ovan nämnda i Naturafrågan, att tillstånd enligt 7 kap. 28 b § miljöbalken, ska förenas med villkor om föreskrift i form av begränsningsvärde vilken nivå grundvattnet inte får underskrida (lägsta nivå under markytan) vid representativa mätpunkter för grundvatten i anslutning till Naturaområdet, allt i syfte att hindra att skada eller betydande störningar på livsmiljöer och arter i området, som verksamheten ger upphov till.

Villkoret ska även föreskriva att åtgärder för att motverka och begränsa grundvattensänkning inom Natura 2000-området ska vidtas vid behov, dvs om grundvattennivån sänkts till det i villkoret föreskrivna begränsningsvärdet. Att genom villkor endast fortlöpande kontrollera grundvattennivåer i enlighet med villkor 6 är inte tillräckligt.

- I vad länsstyrelsen uppfattar avsaknad av, alternativt oklara uppgifter som kan visa att Naturaområdets livsmiljöer sannolikt inte tar skada av grundvattensänkning till viss nivå och var, behöver bolaget senast under huvudförhandlingen i målet, redovisa sådana uppgifter (MÖD 2011:50 Pukaviksbukten).
- I fråga om artskydd avseende myrbräcka anser länsstyrelsen att sökt tillstånd, givet att tillstånd beviljas i enlighet med

bolagets andrahandsyrkande om brytningsplan, ska förenas med villkor om föreskrift om att dels följa upp beståndet av myrbräcka inom verksamhetsområdet, dels beskriva hur uppföljningen ska ske. Uppföljningens slutliga utformning ska godkännas av tillsynsmyndigheten. Föreskriften ska även ange att åtgärder ska vidtas, samt vilka åtgärder, i det fall uppföljningen påvisar en negativ effekt på artens population.

Sand- och klarningsmagasin med därtill hörande dammar

Förutom att länsstyrelsen inte har något att erinra mot sökt tillåtlighet enligt 11 kap. miljöbalken för sökt nytt sand- och klarningsmagasin med därtill hörande vattenverksamhet, har länsstyrelsen inget att erinra mot den miljöfarliga verksamhet som samma nya sandmagasin utgör i enlighet med bolagets yrkanden (däribland justerat 2b och 2 h), under förutsättning att sökt tillstånd ska förenas med villkor om föreskrift i form begränsningsvärde vilken högsta årlig mängd anrikningssand som får deponeras i sandmagasinet.

I vad länsstyrelsen uppfattar avsaknad av, alternativt oklara uppgifter i fråga om vilka högsta sannolika mängder (ton) utvinningsavfall i form av anrikningssand som årligen och totalt avses deponeras i sandmagasinet, behöver bolaget senast under huvudförhandlingen i målet, redovisa sådana uppgifter.

Övriga villkorsfrågor

I fråga om villkorsfrågor som länsstyrelsen nu inte nödvändigtvis bedömer är kopplade till den sökta verksamhetens tillåtlighet, men som sökt tillstånd behöver förenas med, avser myndigheteten återkomma till för slutligt ställningstagande i respektive fråga under huvudförhandlingen i målet.

Vidare bedömer länsstyrelsen att vissa villkorsfrågor behöver ytterligare klargöranden och kompletteringar i olika avseenden i syfte att möjliggöra slutligt ställningstagande. Det bör med fördel diskuteras under huvudförhandlingen i målet i stället för att belasta målet med ytterligare tidsödande skriftväxling.

Motivering

Utgångspunkt för bedömning av tillåtlighet

Länsstyrelsen har alltsedan gruvbrytningen avslutades vid Viscariagruvan i slutet av 1990-talet, bedrivit återkommande kontroll och uppföljning av de avslutnings- och efterbehandlingsåtgärder som har genomförts. Detsamma gäller i fråga om de utsläpp till vatten med därtill hörande miljöpåverkan, som har ägt rum sedan dess.

Även om utsläppsbild och övrig påverkan efter det att gruvbrytningen avslutades i allt väsentligt har varit i överensstämmelse med vad som tidigare förutsågs, bedömer länsstyrelsen att viss påverkan inte har nått ner till vad som idag kan anses vara godtagbart. Det är främst fråga om påtagligt förhöjda halter av zink och vissa andra ämnen i det gruvvatten som bräddas från den numera vattenfyllda gruvan, som avrinner till recipienten Tvillingssjöarna som inte kan anses vara tillfredsställande. Det har även visat sig att sannolikt kvarlämnad kopparslig från det tidigare avvecklade området för Viscariagruvans anrikningsverk har gett avtryck i ett dike mellan verket och det befintliga sandmagasinet i form av ett blått dike. Detta dike har sannolikt belastats med diffusa utsläpp av koppar till dikets bottensediment. Det har därför varit föremål för diskussion i fråga om att vidta lämpliga avhjälpandeåtgärder mellan länsstyrelsen i egenskap av tillsynsmyndighet och den tidigare verksamhetsutövaren Outokumpu.

Länsstyrelsen har uppfattat att den främsta anledningen till att verksamheten vid Viscariagruvan avslutades i slutet av 1990-talet var otillräcklig lönsamhet med hänsyn till de då rådande kopparpriserna på världsmarknaden. Detta även om det fanns kännedom om vissa kvarvarande delar i gruvan med relativt sett höga kopparhalter.

Länsstyrelsen ser positivt på att bolaget genom förevarande ansökan inte endast har för avsikt att återuppta brytningen av den brytvärda kopparresurs som finns kvar inom Viscariaområdet, utan även återvinna den metallresurs, däribland i form av magnetit, som visat sig finns i den från tidigare verksamhet i sandmagasinet deponerade anrikningssanden. Under förutsättning att verksamheten kan bedrivas både under miljömässigt godtagbara former och med tillräcklig hänsyn gentemot motstående intressen, är det en fördel

att återuppta brytning på det tidigare verksamhetsområdet i jämförelse med att påbörja brytning på annan opåverkad plats.

Dagbrottsbrytning i samtliga malmzoner

Länsstyrelsen bedömer att det finns tillräckliga skäl som grund för att myndigheten ska motsätta sig sökt verksamhet enligt bolagets förstahandsinställning och därför yrka avslag, det vill säga i fråga om att tillståndet ska medge både dagbrotts- och underjordsbrytning i alla malmzoner.

Länsstyrelsen bedömer att det föreligger ett antal beaktansvärda skäl som grund för nämnda bedömning.

Länsstyrelsen bedömer även att det finns tillräckliga skäl som grund för att myndigheten motsätter sig det genom bolagets ansökan sökta utsläppsscenario 1 (orenat vatten till recipient) för utsläpp till vatten. Det har länsstyrelsen emellertid uppfattat inte är avhängigt bolagets förstahands- eller andrahandsinställning. Frågan om utsläpp till vatten berör även frågan om den sökta verksamhetens påverkan och effekter på Natura 2000-vattendraget för Pahtajoki (Torne- och Kalix älvsystem).

Artskydd

Vad beträffar den sökta verksamhetens påverkan och effekter på skyddade arter anser länsstyrelsen att den fleråriga kärlväxten myrbräcka, fridlyst enligt 7 § Artskyddsförordningen, är av särskild betydelse för tillåtligheten.

Vid en bedömning av det enskilda fallet i enlighet med vad mark- och miljööverdomstolen har uttalat ska företas - i detta fall för den berörda specifika arten myrbräckas bevarandestatus - har länsstyrelsen hittills inte uppfattat att det i målet har framkommit några uppgifter som visar att berörd fyndlokal inte skulle vara att betrakta som en lokal population.

I motsats till vad bolaget gör gällande, bedömer länsstyrelsen utgåendes från vad som hittills framkommit i målet och med kännedom om artens begränsade spridningsförmåga, att det sannolikt är fråga om en lokal population. Bolaget hävdar att det förekommer arealer med potentiella habitat för myrbräcka på opåverkad myrmark i Viscariagruvans närhet och att det därmed skulle kunna finnas ytterligare fyndlokaler lokalt. Länsstyrelsen medger att det inte kan uteslutas att ytterligare bestånd finns som skulle kunna ingå i samma lokala population, men med

hänsyn till artens specifika krav på livsmiljö går det inte att förutsätta en sådan förekomst utan ytterligare utredning.

Länsstyrelsen bedömer att sådana resonemang inte kan komma i fråga med hänsyn till kravet på bevisbörda enligt 2 kap. 1 § miljöbalken och kunskapskravet enligt 2 kap. 2 § samma balk. Därutöver är miljöbalkens försiktighetsprincip av betydelse i ansökningsmål.

Som bolaget helt riktigt har anfört träffar Skydda skogen-målet enbart fridlysta djurarter, i fråga om vad länsstyrelsen tidigare har anfört i fråga om att bedömning av påverkan på individnivå och att påverkan på bevarandestatus ska hanteras först i en dispensprövning. I det målet behandlades inte fridlysta växtarter.

Länsstyrelsen menar emellertid att det inte har någon betydelse för den nu aktuella frågan, eftersom myrbräckan kommer att förstöras och populationen därigenom sannolikt kommer att försvinna i dess naturliga utbredningsområde. Dispenskravet utlöses därmed i och med att artens bevarandestatus påverkas. Allt som en konsekvens av det markanspråk som följer av den sökta verksamheten enligt bolagets förstahandsinställning, det vill säga att tillståndet ska medge både dagbrotts- och underjordsbrytning i alla malmzoner.

Myrbräckan har påträffats i en av de malmzoner (zon D) som bolaget planerar dagbrottsbrytning. Eftersom populationen därigenom kommer att försvinna, bedömer länsstyrelsen att bevarandestatusen för myrbräcka kommer att påverkas negativt på lokal nivå. Dispens enligt 14 § artskyddsförordningen kan endast medges om dispensen inte försvårar upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus hos artens bestånd i dess naturliga utbredningsområde på lokal, regional och nationell nivå. Den av bolaget reservationsvis yrkade artskyddsdispensen kan enligt länsstyrelsens mening därför inte beviljas.

Därför anser länsstyrelsen att den sökta verksamheten inte kan anses vara tillåtlig enligt bolagets förstahandsinställning, det vill säga att tillståndet ska medge både dagbrotts- och underjordsbrytning i alla malmzoner.

Natura 2000-området Rautas fjällurskog

Länsstyrelsen bedömer att den sökta verksamheten träffar kravet på prövning enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken (Natura 2000-

tillstånd) för både Natura 2000-området Torne- och Kalix älvsystem (Pahtajoki-systemet) och Rautas fjällurskog.

Vad beträffar det senare, Rautas fjällurskog, bedömer länsstyrelsen att sökt verksamhet enligt den av bolaget framställda förstahandsinställningen, det vill säga i fråga om att tillståndet ska medge både dagbrotts- och underjordsbrytning i alla malmzoner, sannolikt kommer att leda både till en betydande förändrad ytvattenavrinning och grundvattensänkning. Det medför i sin tur risk för negativ påverkan på naturtypen aapamyrs inom Natura 2000-området Rautas Fjällurskog.

Länsstyrelsen delar således inte vad bolaget påstår i fråga om att någon betydande negativ påverkan på aapamyrs inom det aktuella Natura 2000-området inte kommer att äga rum som en konsekvens av förstahandsinställningen.

Såvitt länsstyrelsen kan bedöma har bolaget inte visat vilka effekter den prognosticerade grundvattensänkningen kan ha på Natura 2000-området Rautas fjällurskog, dess utpekade naturtyper och arter.

Vad beträffar det av bolaget reservationsvis framställda yrkandet, konstaterar länsstyrelsen att det av praxis framgår att det inte behöver klarläggas att ett projekt har en betydande miljöpåverkan på ett Natura 2000-område för att en tillståndsprövning enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken ska ske, utan en sådan prövning ska göras så snart det finns en risk för sådan påverkan (NJA 2013 s. 613 p.10 och EU-domstolens dom den 7 september 2004 i mål C-127/02, p. 41, Waddenzee).

Av bevarandeplanen för Natura 2000-området Rautas Fjällurskog framgår dessutom att brytning av mineral inom eller i anslutning till området kan orsaka stor skada på samtliga naturtyper, med konsekvenser som kan innebära förlust av naturtyper, sänkt grundvattennivå och utsläpp av slam och skadliga ämnen i marker och vattenmiljöer. Detta gäller både etablering och pågående verksamhet. Även föregående prospektering kan innebära ett negativt ingrepp i naturmiljön enligt bevarandeplanen.

Även om bolaget med hänvisning till bilaga B 8 (aktbilaga 31) har anfört att det kommer att övervaka grundvattennivåer samt förbereda skyddsåtgärder (i form av skyddsinfiltration i enlighet med vad som beskrivs i Bilaga 7c, Skyddsåtgärder för grundvattenavsänkning och flödesregim) för att säkerställa att

någon påverkan av betydelse på naturtypen aapamyrs (inom Natura 2000-området Rautas Fjällurskog) inte ska uppstå, har länsstyrelsen svårt att se att det kan läka den påverkan och de effekter på naturmiljön som följer av bolagets förstahandsinställning.

De åtgärder som bolaget åberopar är förknippade med hög grad av osäkerhet. Detta gäller inte endast i fråga om att på ett för grundvattnet representativt sätt kunna övervaka grundvattennivåerna som kan komma att påverkas, utan även hur därtill hörande negativa effekter på området ska kunna bedömas, samt om skyddsåtgärden kan ge tillräckliga resultat.

Även med de förslag till skyddsåtgärder bolaget har redovisat, bedömer länsstyrelsen att det är sannolikt att det kan uppkomma betydande negativ påverkan på aapamyrs inom det aktuella Natura 2000-området, allt som en konsekvens av bolagets förstahandsinställning. Det får därför anses stå klart att tillståndsprövning enligt 7 kap. 28 § a miljöbalken krävs.

Vad sedan beträffar huruvida det finns ett tillräckligt underlag för en prövning kan nämnas följande. Om en verksamhet kan antas påverka miljön i ett Natura 2000-område ska miljökonsekvensbeskrivningen innehålla de uppgifter som behövs för prövningen enligt 7 kap. 28 b och 29 § miljöbalken. Det innebär i sin tur att för det fall att sökt förstahandsinställning skulle komma i fråga, måste miljökonsekvensbeskrivningen, sett till de oklarheter som nu finns i fråga om påverkan på Naturaområdet och dess grundvattenförhållanden, leva upp till de högt ställda krav som följer av lag och praxis.

En tillståndsansökan ska exempelvis avvisas på grund av processhinder om miljökonsekvensbeskrivningen har så allvarliga brister att den inte kan utgöra grund för ett ställningstagande till verksamheten eller åtgärdens inverkan på miljön (jfr NJA 2009 s. 321).

Vid en prövning av om tillstånd enligt 7 kap. 28 b § miljöbalken kan ges, ska tillståndsmyndigheten göra en samlad bedömning som är fullständig, exakt och slutlig. Det betyder att miljökonsekvensbeskrivningen måste innehålla en utredning som möjliggör en sådan bedömning. Ett Natura 2000-tillstånd förutsätter vidare att tillståndsmyndigheten kan väga in verksamhetens alla aspekter och samlat pröva återverkningarna på det skyddade området (se NJA 2013 s. 613, p. 13). Underlaget måste ge tillståndsmyndigheten förutsättningar att föreskriva de villkor som

behövs för att hindra att skada eller betydande störningar på livsmiljöer och arter i området uppkommer.

Länsstyrelsen anser att det underlag varpå bolaget grundar sin förstahandsinställning, det vill säga att tillståndet ska medge både dagbrotts- och underjordsbrytning i alla malmzoner, inkluderat kontroll och skyddsåtgärder, inte kan anses vara fullständig, exakt och slutlig. Det framgår exempelvis inte av utredningarna (däribland bilaga 7a, PM Grundvatten) vilken grundvattenpåverkan, det vill säga vilken nivå som grundvattnet inte får underskrida (lägsta nivå under markytan) vid representativa mätpunkter i anslutning till Naturaområdet. Detta i syfte att möjliggöra bedömning av risken för påverkan och effekter, samt möjligheten att hindra skada eller betydande störningar på livsmiljöer och arter i området, som verksamheten ger upphov till.

Det innebär att det nu kan ifrågasättas om det finns ett tillräckligt underlag för att möjliggöra en sådan bedömning som krävs för det av bolaget reservationsvis sökta Natura 2000-tillståndet såvitt avser Rautas Fjällurskog kopplat till bolagets förstahandsinställning. Det vill säga i fråga om att tillståndet ska medge både dagbrotts- och underjordsbrytning i alla malmzoner. Länsstyrelsen emotser att bolaget senast under huvudförhandlingen läker dessa brister i underlaget för det fall att det vidhåller förstahandsinställningen.

Rennäring

Såvitt länsstyrelsen kan bedöma kan det inte uteslutas att sökt verksamhet enligt den av bolaget framställda förstahandsinställningen kan komma att ge upphov till inte obetydliga menliga effekter på det allmänna rennäringsintresset. Det innebär en ytterligare aspekt som gör att tillåtligheten av bolagets förstahandsinställning kan ifrågasättas.

Länsstyrelsen bedömer att det framför allt är den planerade dagbrottsbrytningen i den så kallade D-zonen som ger upphov till sådan påverkan och sådana effekter på det allmänna rennäringsintresset kan påverkas tidvis påtagligt. Länsstyrelsen menar att det finns stor risk för att den påverkan och de effekter som dagbrottsbrytningen i D-zonen ger upphov till i form av buller, damning, vibrationer och luftstövågor i samband med sprängning kan leda till påtaglig störning på de renar som visas i det närbelägna samlingsområdet, respektive rastbetesområdet. Även om det kan uppfattas vara sällan förekommande samling och rastbete i nyss nämnda områden, anser länsstyrelsen att de utgör viktiga

funktionella delar i att möjliggöra ändamålsenlig och effektiv flytt av renar förbi Viscariaområdet när så sker. Därutöver kommer dagbrottsbrytningen att ge upphov till förhållandevis stora mängder gråberg som måste både hanteras och deponeras i gråbergsupplag i anslutning till ovan nämnda området. Det ger i sin tur upphov till ytterligare störning och negativ miljöpåverkan de områden i vilka renar tidvis vistas eller passerar.

Såvitt länsstyrelsen kan bedöma är det dessutom tveksamt om de skyddsåtgärder och förslag till villkor som bolaget har yrkat, är tillräckliga för att begränsa störningarna i sådan utsträckning som krävs med hänsyn till vad renar kan utsättas utan att de ska undvika området helt, oavsett när på året.

Enbart underjordsbrytning i D-zonen och dagbrottsbrytning

Som framgår av länsstyrelsens inställning tillstyrker myndigheten sökt verksamhet utgåendes från bolagets justerade inställning, att i *andra hand* begränsa den sökta verksamheten till att enbart få bedriva underjordsbrytning i den så kallade D-zonen och även dagbrottsbrytning i A- och B-zonerna, under förutsättning att sökt tillstånd förenas med ett antal villkor.

Som en konsekvens av att bolaget genom den justerade andrahandsinställningen har valt att begränsa den sökta verksamheten till att enbart få bedriva underjordsbrytning i den så kallade D-zonen, bedömer länsstyrelsen att det på ett avgörande sätt inverkar på den sökta verksamhetens tillåtlighet.

Till skillnad från länsstyrelsens bedömning av bolagets förstahandsinställning i fråga om att bedriva dagbrottsbrytning i D-zonen, anser länsstyrelsen att enbart underjordsbrytning i denna zon, medför att verksamhetens effekter på den fridlysta arten myrbräcka påtagligt begränsas. Det innebär i sin tur att myrbräckan sannolikt inte kommer att försvinna från platsen och att populationen därigenom sannolikt kommer att kvarstå i dess naturliga utbredningsområde, förutsatt att den inte utsätts för indirekta negativa effekter av bolagets verksamhet. Länsstyrelsen bedömer därmed att det inte synes föreligga några hinder ur tillåtlighetssynpunkt.

Länsstyrelsen anser emellertid att sökt tillstånd, givet att tillstånd beviljas i enlighet med bolagets andrahandsyrkande om brytningsplan, ska förenas med villkor om föreskrift att dels följa upp beståndet av myrbräcka inom verksamhetsområdet, dels

beskriva hur uppföljningen ska ske. Uppföljningens slutliga utformning ska godkännas av tillsynsmyndigheten. Föreskriften ska även ange att åtgärder ska vidtas, samt vilka åtgärder, i det fall uppföljningen påvisar en negativ effekt på artens population. Det är således inte tillräckligt att hänskjuta hela kontrollfrågan till kontrollprogrammet.

I likhet med vad länsstyrelsen har anfört i fråga om tillåtlighet som en konsekvens av bolagets andrahandsinställning, bedömer länsstyrelsen att det på ett avgörande sätt även inverkar på Natura 2000-frågan Rautas Fjällurskog.

Till skillnad från länsstyrelsens bedömning av bolagets förstahandsinställning, anser länsstyrelsen att enbart underjordsbrytning i denna zon medför att verksamhetens effekter på det berörda Naturaområdet påtagligt begränsas. Detta eftersom brytningens effekter på grundvattnet sannolikt begränsas i sådan utsträckning som behövs för att hindra att skada eller betydande störningar på livsmiljöer och arter i området uppkommer.

För att försäkra sig om att så sker anser emellertid länsstyrelsen att sökt Naturatillstånd ska förenas med föreskrift om villkor med begränsningsvärde för vilken nivå som grundvattnet inte får underskrida (lägsta nivå under markytan) vid representativa mätpunkter i anslutning till Naturaområdet. Detta i syfte att hindra att skada eller betydande störningar på livsmiljöer och arter i området, som verksamheten ger upphov till. Det finns nu emellertid inte ett tillräckligt underlag att ta ställning till i den frågan. Därför anser länsstyrelsen att bolaget under huvudförhandlingen i målet bör redovisa underlag med förslag på hur det ska säkerställas att den sökta verksamhetens påverkan och effekter på grundvattnet och Naturaområdet begränsas. Bolaget bör även redovisa varpå det grundar sina bedömningar i syfte att möjliggöra en bedömning av uppgifternas riktighet (exakthet) och relevans.

I likhet med vad länsstyrelsen kortfattat har redogjort för ovan i fråga om påverkan på den fridlysta arten myrbräcka och Natura 2000-området Rautas fjällurskog, bedömer länsstyrelsen att bolagets andrahandsinställning påtagligt begränsar de negativa effekter som följer av bolagets förstahandsinställning, även för det allmänna rennäringsintresset. Detta gäller i närmast berörda områden.

I analogi med vad länsstyrelsen har redogjort för i fråga om störningar och negativa effekter som följer av dagbrottsbrytning i D-

zonen, bedömer länsstyrelsen att med endast underjordsbrytning i denna zon, påtagliga minskar de negativa effekter som den sökta verksamheten ger upphov till gentemot det allmänna rennäringsintresset.

Det innebär att det finns förutsättningar för att de renar som viss tid på året visas i det närbelägna samlingsområdet, respektive rastbetesområdet även fortsättningsvis kan nyttja dessa på ett godtagbart sätt. Därigenom bedömer länsstyrelsen att det finns förutsättningar för tillåtlighet. Länsstyrelsen avser emellertid att återkomma i fråga om vilka villkor som bör komma i fråga sökt tillstånd bör förenas med för att säkerställa att effekterna på renningen begränsas i tillräcklig utsträckning. Länsstyrelsen ser positivt på bolagets avsikt att kompensera för de negativa effekter som trots allt kvarstår.

Bedömning av tillåtlighet – utsläpp till vatten

För att verksamheten ska kunna anses vara tillåtlig behöver den förenas med villkor för utsläpp till vatten. Länsstyrelsen har i sitt yttrande den 4 oktober 2023 visat på hur allvarlig föroreningsituationen gällande uran idag är i recipienterna Luossajärvi och Pahtajoki. Det är därmed ofrånkomligt att sökt verksamhet måste tillämpa uranrening på överskottsvatten innan det släpps till recipient. Bolagets utsläppsscenario 1 (orenat överskottsvatten till recipient) kan därmed inte anses vara tillåtligt enligt 5 kap. 4 § miljöbalken.

Länsstyrelsen anser att verksamheten ska förenas med ytterligare villkor för utsläpp till vatten, utöver uranrening, för att vara tillåtligt. Bolaget har med sina ansökningshandlingar visat att recipienterna i fråga är hårt belastade av även andra metaller som är särskilda förorenade ämnen eller prioämnen, däribland zink och nickel. Bolaget har ytterligare visat att de inte kommer kunna rena allt överskottsvatten i samband med vårflod. Bolaget menar att 5,9 Mm³ vatten kommer att renas på årsbasis, och 0,26 Mm³ kommer att gå bypass reningen och släppas ut orenat till recipienten. Det motsvarar ungefär 4 procent av överskottsvattnet på årsbasis. Det är länsstyrelsen uppfattning att det inte är önskvärt med utsläpp av orenat vatten till de mycket förorenade recipienterna. Länsstyrelsen har också erfarenhet från andra gruvanläggningar i länet, där det har visat sig att snön smälter tidigare inne på industriområdet jämfört med omkringliggande natur. Det innebär att verksamheten sköljer ut stora volymer vatten och föroreningar till recipienten, där det

fortfarande råder lågvattenflöden på grund av att snösmältningen i naturen inte tagit fart ännu. Det här är en situation som länsstyrelsen anser måste undvikas. För att bolaget ska ha ett incitament att hålla reningsanläggningen i drift, är det länsstyrelsens uppfattning att tillståndet behöver förenas med totalvillkor för metaller för utsläpp till vatten. Eftersom bolaget föreslår att haltvillkoren inte ska gälla för orenat bypass-vatten, måste det finnas totalvillkor som reglerar den totala mängden av aktuella metaller som får släppas ut till recipient på årsbasis. Därav länsstyrelsens yrkande om villkor.

Eftersom flera av dessa ämnen, däribland uran, nickel, zink och koppar, är ämnen upptagna i Havs- och vattenmyndighetens föreskrift HVMFS 2019:25 och inkluderas av en bindande miljökvalitetsnorm i recipienterna, är det länsstyrelsens uppfattning att tillståndet ska förses med slutliga villkor. Utsläpp av dessa ämnen är en tillåtlighetsfråga som inte bör skjutas upp på provotid. Ytterligare har bolaget testkört en pilotanläggning för rening av dessa metaller i snart två år. Därmed anser länsstyrelsen att det finns tillräckliga underlag för att föreskriva slutliga villkor för dessa ämnen. Därav länsstyrelsens yrkande om slutliga villkor för vissa metaller.

Länsstyrelsen har i sitt yttrande den 4 oktober 2023 visat att god ekologisk status 2027 äventyras i Luossajärvi gällande nitratkväve. Bolaget har i sin komplettering den 10 november 2023 (bilaga 7, s. 19) visat att belastningen av nitratkväve kommer att öka med 1 ton till sjön med sökt verksamhet. Därmed anser länsstyrelsen att det är motiverat att tillståndet förenas med villkor för utsläpp av nitratkväve. Länsstyrelsen yrkar på att det blir en uppskjuten fråga där bolaget ska utreda nitratkväverening.

Vad beträffar utsläpp av resthalter av xantater har länsstyrelsen uppfattat att bolaget senast under huvudförhandlingen kommer att presentera förnyade bedömningar av resthalter i utsläppsvatten. Länsstyrelsen avser därför återkomma med en bedömning i frågan. Därför har länsstyrelsen nu inte föreslagit något begränsningsvärde i ovan redovisade tabeller. Detsamma gäller i fråga om utsläpp av ammoniakkväve.

Kontaktuppgifter

Välkommen att kontakta Länsstyrelsen för frågor på telefon 010-225 50 00 eller via e-post norrbotten@lansstyrelsen.se. Ange ärendets diarienummer 7215-2022 i ämnesraden för e-post.

De som medverkat i yttrandet

Beslut om detta yttrande har fattats av enhetschef Anna-Carin Ohlsson med David Berggård som föredragande. I den slutliga handläggningen har också Erika Filppa medverkat. Alla vid Enheten för miljöskydd.

I beredandet av yttrandet har tjänstepersoner vid Miljöanalysenheten, Naturmiljöenheten och Naturresurs- och rennäringsenheten medverkat.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.